

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ՓԱՆԹԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԵ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 9, 1892

ԹԻԻ 2.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Քրիստոնէական կեանք	9
Դրամական Հաւատարմութիւն Ս. Աստ. ուսած	9
Վերստին Ձանա	10
Տր. Քիլէյի Դարման Արեւելութեան	11
Սնապաշտութիւն	11
Ի՞նչ կը Պարտինք Անասնոց	12
Թղթակցութիւնք	
"Ետեւ Եկուր" (Ոտանաւոր)	12
Տանտամայ Տեղեկագիր Կ. Պոլսոյ Երես	
Քրիստ. Ընկերակցութեան	13
Երաժշտութիւն	14
Հանգէս Քաղաքական	15
Դրամական	16

ԱԻԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը ճրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար 1¹/₂, վեց ամսեայն՝ 3/4 մեծխոյի, կանխիկ, եւ հատոց 30 փարս: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղբատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղութիւն առ Մր. Հ. Ս. Պարնքմ, Ամերիկացի խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիսնարոց Ընկերութեան կողմանէ, ձ. ֆ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՐԵ-ԽՐԱԿԻՐ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ձմարդիկ քրիստոնէական կրօնի ճշմարտութեան համոզելու և զնոսա առ քրիստոս բերելու երկրային ամենէն արդիւնաւոր միջոցն է քրիստոնէական հաստատուն նկարագիրը: Քրիստոնէական կեանքն օրինակ մ'է որ կը ցուցնէ թէ Աւետարանն ինչ կրնայ ընել մարդոց համար և որ բաւական է ապացուցանել Աւետարանին Աստուծոյ տրուած լինելն: Յայտնի կը տեսնուի թէ մարդուն մէջ փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած է զոր աստուածային զօրութիւնը միայն կրնայ գործել: Երբ մարդիկ կը տեսնեն ի քրիստոս հաւատոյ միջոցաւ եղած կատարեալ նորոգութեան օրինակներ, երբ կը տեսնեն որ խիստ մարդը ստացած է մեղմ բնութիւն, խաբեբան եղած է ճշմարտախօս, անձնասէրը՝ մարդասէր և անձնուրաց, հեշտասէրը՝ մարդուր, ամբարիշտը՝ աղօթասէր, արեւոյդը՝ զգաստ, վրէժխնդիրը՝ քաղցր ու գթած, յայնչ

ժամ կը հարկադրուին ընդունիլ թէ Աւետարանը փրկութեան համար աստուածային զօրութիւն մը կը պարունակէ և թէ ուստի Աստուծոյ եկած է:

Քրիստոնէական հաստատուն նկարագիրն զմարդիկ քրիստոնէական կրօնի ճշմարտութեան համոզելու զօրութիւնն ունենալէ զատ՝ իւր մէջ կը կրէ նաև գեղեցկութիւն մը և գրաւիչ յատկութիւն մը որովք զմարդիկ իրեն կը քաշէ: Ամբողջ աշխարհի վրայ ոչինչ կայ այսչափ գեղեցիկ և գրաւիչ: Այս է որ քրիստոնէայս «աշխարհի լոյսը» կ'ընէ: Քրիստոնէական կեանքը քրիստոսի նկարագրին մէկ նմանութիւնն է առաջի մարդոց: Քրիստոնէական կրօնի ճշմարտութեան փաստերէն մին, որում մարդիկ չեն կրնար ընդդիմաբանել և զոր յոյժ սակաւք փորձած են ջրել, քրիստոսի նկարագրին կատարելութիւնն է: Մինչև իսկ այն մարդիկ որ չեն ընդունիր զՅիսուս իբրև Փրկիչ, հարկադրեալ են Պիղատոսի նման ըսել, «Ես աս մարդուն վրայ մէկ յանցանք մը չեմ գտնէր»: Քրիստոսի նկարագրին բարձր գերազանցութիւնը, Նորա աստուածային բարութիւնը, սէրը, համակրութիւնը, ողորմածութիւնը, իմաստուն խօսքերը և զօրաւոր գործերն ազդեցին մարդոց վրայ և սօքա մեծ բաղմունքով Նորա քրիստոնէական յատկութիւնները — սէր, հեղութիւն, համբերութիւն, քաղցրութիւն, ժուժկալութիւն, երկայնամտութիւն, ներողամտութիւն, քաջութիւն, և յարատեւութիւն ու գործունէութիւն ամէն բարի ձեռնարկի մէջ: Լերան վրայի ֆարոգին մէջ և այլուր քրիստոս իւր աշակերտաց կը պատուիրէ նկարագրի այն յատկանիշներն ունենալ և ցոյց տալ «Անանկ թող լուսաւորէ ձեր լոյսը մարդոց առջին, որ տեսնեն ձեր բարի գործքերը, ու փառաւորեն ձեր Հայրը որ երկինքն է»:

ԴՊԱՄԱԿԱՆ ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՍՏՈՒՄԸ

Ոսկին և արծաթը, հաղարաւոր բըլրոյ վրայ արածող արշաւները, աշխարհի դիզեալ հարստութիւնը, ամենքն ալ կը վերաբերին Աստուծոյ և ոչ այն անձանց որք Նորա տնտեսներն են և իբրև աւանդ կը պահեն զայնս: Աստուած ամէն տարի աշխարհի հարստութեան մեծ մասի մը պէտք ունի՝ յառաջ տանելու համար այս աշխարհի մէջ իւր ունեցած թաղաւորութեան զանազան շահերը: Իւր ստացուածքն իբրև աւանդ պահող անձանց կը յայտնէ Նա այն պէտքերը՝ այն բաղմունքները որք նոցա կ'ուղղուին ազքատաց, հիւանդաց և տառապելոյ օգնելու և աշխարհի բոլոր ազգաց մէջ գտնուած կրթական և կրօնական հաստատութեանց նպաստներ ընելու համար:

Ամէն մարդու համար, որում Աստուած շատ կամ քիչ ստացուածք յանձնած է, գլխաւոր խնդիրը սա պարտի լինել թէ ինք Տէրոջ հաւատարիմ տնտես մը պիտի լինի՝ և իւր եկամուտէն մաս մը պիտի յատկացունէ՝ Աստուծոյ գործոյն համար, ինչպէս որ Նա ուղէ, թէ իբրև անիրաւ տնտես մը ինքզինք պիտի համարի իբրև միակ տէր այն բոլոր ստացուածոց զորս Աստուած տուած է իրեն և զայնս պիտի գործածէ անձնասիրական նպատակաց համար կամ իւր ճաշակին համաձայն, առանց խորհելու թէ Աստուած է տէրն այդ ստացուածոց: Անհաւատարմութիւն չէ՝ եթէ դրամատան մը պաշտօնեայք կամ աւանդ գրուած դրամագլխոյ խնամատարը իրենց յանձնուած գումարներն անձնական նպատակաց համար գործածեն, առանց ի նկատ առնելու բուն տէրերուն իրաւունքները. և հաւասար անհաւատարմութիւն կամ ոճիր չէ՝ եթէ այնպիսիք որոց Աստուած ստացուածք յանձնած է՝ զայն չգործածեն Նորա կամաց համաձայն: Կրնա՞ն նոցա անձնասիրաբար հարստութիւն դիզել ու հաւաքել, և տարուէ տարի առատ նուէրներ չտալ, ինչպէս որ Աստ

տուժող նախախնամութիւնը պահանջէ, Նորա թագաւորութեան տարածման համար:

Ամէն անհատ պարտի խղճի մտօք և աղօթքով ուսումնասիրել սոյն տնտեսութեան խնդիրը, այսինքն՝ թէ մարդինչպէս պարտի գործածել Աստուծոյ ստացուածքը: Այս հարցման մէջ կը պարունակի առ Աստուած կատարեալ դրամական հաւատարմութեան և անթերի հնազանդութեան խնդիրը: Բաւական չէ որ մարդ հաւատարիմ լինի երբ ուրիշ մարդոց ստացուածքը գործածէ կամ երբ առնչութիւն ունենայ իւր ընկեր արարածոց հետ: Պարտի նաև հաւատարիմ լինել առ Աստուած և Նմա տալ իւր շահուն այն բոլոր մասը զոր Նա կը պահանջէ, և տալ այն յօժարութեամբ որով պիտի տար իւր դրացւոյն: Պարտի ոչ միայն կայսրին տալ ինչ որ կայսրին է, այլ նաև Աստուծոյ տալ ինչ որ Աստուծոյն է: Առ Աստուած այսպիսի դրամական հաւատարմութեան մէջ է որ մարդոց խիղճերը պարտին գլխաւորաբար հրահանգուիլ և զարգանալ:

Աստուած այս օրերս կը հրաւիրէ զմարդիկ մեծագումար ստակ տալ առաքելական գործոց և մարդկային սեռին աւետարանման համար, և այս է մէկ կերպը որով Նա մարդոցմէ կը պահանջէ իրեն վերադարձունել մէկ մասն այն ստացուածոց զոր ինք տուած է նոցա: Աստուած կ'ըզէ որ մարդիկ սոյն պահանջմանց միջոցաւ ճանաչեն իւր իրաւունքները և հաւատարիմ լինին իրենց ընդ իւր ունեցած առնչութեանց և իւր ստացուածոց հոգատարութեան մէջ: Դիտելի առջին և կարևոր կէտն այն է թէ ամէն մարդու ստացուածոց իրական և վերջնական տէրն է Աստուած: Աստուծոյ իրաւունքն են մարդոց ստացուածքները: Աստուծոյ կը վերաբերի որոշել թէ ինչպէս պիտի գործածուին անոնք: Դիտելի երկրորդ կէտն այն է թէ ամէն ստացուածք ունեցող մարդ իբրև Աստուծոյ կողմէ յանձնուած աւանդ կը պահէ իւր ստացուածքը՝ գործածելու համար զայն այնպէս ինչպէս Աստուած կ'ըզէ: Այսպէս ամէն մարդու պարտականութիւնը կը լինի խղճի մտօք քննել թէ ինչպէս պարտի գործածել այն աւանդները զորս Աստուած իրեն յանձնած է: Այս հարցման պատասխանն իմանալու համար պարտի դիմել իւր ստացուածոց ճշմարիտ տիրոջ: Պարտի Նորա հրամանները փնտռել և ստանալ բուն իրեն դիմելով:

Մինչ Աստուծոյ յայտնի կամքն է որ մարդ իրեն յանձնուած ստացուածքէն բաւական մաս մը գործածէ հոգալու համար իւր և իւր ընտանեաց պիտոյքը, նա պարտի յաճախ Աստուծոյ գահուն

մօտենալով և յարատեւութեամբ քննելով Գրիստոսի թագաւորութեան պէտքերը՝ իմանալ թէ Տէրն ո՛ր և ինչպէս կ'ըզէ որ իւր ստակը գործածուի որպէս զի ամենէն աւելի օգտակար լինի իւր թագաւորութեան համար: Եթէ մարդ այսպէս ըստ արժանւոյն գործածէ իրեն յանձնուած աւանդը, այդու պիտի մշակէ իւր խիղճը, սիրտը, դատողութիւնը, նկարագիրը և բոլոր քրիստոնէական շնորհքները: Այս է մին այն դասուց զորս Աստուած կ'ըզէ սորվեցունել ներկայ սերնդեան:

ՎԵՐՍՏԻՆ ԶԱՆԱ

[Խմբագրական]

Յաւալի է տեսնել մարդ մը որ կը դադրի հիւանդութեան դէմ մաքառելէ՝ ամէն ջանք անօգուտ համարելով: Նա դարման դարմանի ետեւէ կը փորձէ, բժիշկ բժշկի ետեւէ կը փոխէ, մինչեւ որ համոզուի թէ իւր հիւանդութիւնն անբուժելի է եւ թէ իրեն ընկիւղ ուրիշ բան չմտար բայց եթէ սպասել մահուան քայլ առ քայլ մերձեցման: Սակայն, մահուան դէմ մաքառման մէջ մեր պարտութիւնը ժամանակի խնդիր է միայն, եւ ամէնքս ալ անպատճառ պիտի յաղթուինք ի վերջոյ: Ուրիշ տեսակ մաքառում մը կայ, յորում առաւել ցաւալի է տեսնել որ մէկն անձնատուր լինի յուսահատութեամբ եւ պարտութիւն խոստովանի: Այն է մաքառումն ընդդէմ յոռի ունակութեանց, մաքառումն ի գործ դնելու համար բարի որոշումներ եւ ապրելու բարձր գաղափարական մը համաձայն:

Ա. Այս պարտութեան հետեւանքներն առաւել ծանրակշիռ են քան միւս պարտութեան: Մահը կարեւոր դէպք մ'է ամէն մարդու համար, սակայն թերեւս չափազանց կարեւորութիւն կ'ու տանք այնմ՝ փորձառու չլինելով թէ ինչ կայ անկէ ետեւ: Մահը փոփոխում մ'է մարդու մը շրջակայ առարկայից, սակայն չփոխեր բուն մարդը: «Երբոր ծառ մը դէպ ի հարաւ կամ դէպ ի հիւսիս իյնայ, ան ծառը ինկած տեղը կը մնայ:» Սակայն բարոյական մարտի մէջ յաղթուելը կը փոխէ բուն մարդը: Յորչափ նա կը կռուի բարին ձեռք բերելու համար, երեք չուղեր Սատանային հպատակիլ: Սակայն երբ յուսահատութեան մէջ կ'իյնայ, կամ երբ մեղքն այնչափ հրապուրիչ կը գտնէ որ զիտութեամբ զայն ընել կ'որոշէ եւ կ'ըսէ առաքելութեան թէ փոյթ չունի իրեն համար, յայնժամ կորուսեալ մարդ մ'է նա եւ իւր յաւիտեանական կործանումն ստոյգ է — եթէ կարելի չլինի համոզել զինք որ փոխէ իւր որոշումը եւ վերսկսի իւր մաքառումը:

Բ. Այս պարտութիւնն առաւել ցաւալի է քան զմիւսն վասն զի անհրաժեշտ չէ: Չկայ միակ մարդ մը զոր Աստուած դատաւարտած լինի բարոյական պատերազմին մէջ յաղթուելու: Ոմանք յաջողութեան ճամբուն մէջ շատ աւելի խոչընդոտներու կը պատահին քան այլք, սակայն կը հաւատանք թէ ամէն մարդու համար կարելիութիւն կայ բարոյական յաղթանակ տանելու: Այսպիսի եկող ամէն մանկան համար կրնանք ըսել թէ պիտի մեռնի, սակայն ոչ մէկ մանկան համար կրնանք ըսել թէ բարոյապէս պիտի կորսուի: Ամէն որդանի քովէն կը փախի ճամբայ մը որ կը

տանի դէպ ի բարոյական յաղթութիւն եւ դէպ ի սրբոց բնակարանը, թէեւ, աւագ, անոր քով կան նաև բազում ճամբաներ որք կը տանին դէպ ի չարութիւն եւ դէպ ի բարոյական մահ:

Գ. Բարոյական պարտութիւնն առաւել ցաւալի է քան զմիւսն, վասն զի սխալ կերպիւ կը լուծէ անհատական դոյութեան մեծ խնդիրը: Աստուած աշխարհի մէջ չզրաւ զմեզ որպէս զի որոշենք թէ մեռնելու ենք թէ ոչ: Այդ որոշուեցաւ մեզ բոլորիս համար երբ մեր նախածնողք Փորձչին անսալով կերան արգելեալ պտուղէն: Սակայն Աստուած ամէն մարդու կ'ըսէ, «Նայէ, ես այսօր կեանքը ու բարին, մահը ու չարը քու առջեւդ դրի:» Ամէն մարդ կ'ընդունի կամ կը մերժէ ճշմարիտ եւ լաւագոյն կեանքը, յաւիտեանական կեանքը, որ բարութեան հետ կ'երթայ. եւ վստահ լինինք որ եթէ հրեշտակը հետաքրքրութեամբ կը դիտեն զմեզ՝ պատճառն այն է որ կ'ուզեն տեսնել թէ ինչ որոշում պիտի տանք այս խնդրոյ մէջ: Նոցա համար մեծ կարեւորութիւն չունի մեր կեանք երկաւրութիւնը կամ կարճութիւնը, կամ մեր կոչումը կամ ընկերական դիրքը: Ինչ որ նոքա կ'ուզեն զիտնալ՝ այն է թէ Աստուծոյ մեր առջեւ դրած երկու ճամբաներէն որուն հետեւիլ պիտի որոշենք:

Ուրեմն այս բարոյական մարտին մէջ գտնուող բոլոր անձանց կ'ըսենք, «Պատե՛րազմէն ետ մի քաշուիք:» Կրնաք շատ անգամներ ինկած լինել, սակայն խնդիրը զեռ ձեզ աննպաստ կերպիւ լուծուած չէ: Նոր տարւոյ սկզբնաւորութեան առթիւ նոր կորովով մը սկսեցէք գործել: Խորհեցէք թէ ո՛րչափ մեծ կորուստ պիտի ունենաք անձնատուր լինելով: Երբ Հոլանտայի Լէյտէն քաղաքին բնակիչը, հակառակ սովուն եւ աւերիչ հիւանդութեան, իրենց քաղաքն երկար ամիսներ պաշտպանեցին ընդդէմ Սպանիացւոց, պատճառն այն չէր որ մեծ յարգ կը դնէին իրենց քաղաքին պարսպաց վրայ կամ իրենց տանց եւ պարտիզաց վրայ: Գիտէին նոքա թէ իրենց՝ կեանքը փրկելու համար կը պատերազմէին, եւ թէ տեղի տայն կը նշանակէր իրենց թշնամեաց սրոյն յանձնել իրենց անձը, իրենց կիները եւ իրենց զաւակները: Նմանապէս այս բարոյական մարտին մէջ, սիրելի բարեկամք, տեղի տալի կը նշանակէ մեր հոգեւոր թշնամեաց անձնատուր լինել: Սոցա ջանքն այն չէ որ լոկ աննշան դերիշխանութիւն մը ունենան մեր վրայ: Նոքա մեր հոգեւոր ետեւէն ինկած են: Վերջերս նաև մը կատաղի փոթորիկէ մը քշուելով դէպ Անգղիոյ եզերքը՝ ծանծաղ տեղ մը ընկղմեցաւ: Նաւուն մէջ գտնուող մարդոցմէն ոմանք կայմերուն գաղաթը մագլցեցան: Այս դժբաղդ անձանց օգնութեան փութացող փրկանաւու մը նաւաստիք ըսին նոցա որ եթէ մինչեւ առաւօտ իրենց տեղը մնային՝ պիտի ազատուէին: Եւ անդ սոքա մնային երկար եւ խաւար ժամուց մէջ, թրջած եւ ցուրտէն մսած, կուռելով թմբուութեան դէմ եւ մերթ մեծ ալիքի մը հարուածն ընդունելով, Սակայն եւ այնպէս կայմերուն յարեալ մնացին, վասն զի իրենց կեանքը վտանգի մէջ կը գտնուէր: Այսպէս եւ մենք յարեալ մնանք մեր լաւ որոշմանց՝ հակառակ ընդդիմութեան եւ փորձութեան ալիաց, վասն զի մեր հոգիները եւ մեր յաւիտեանական կեանքը վտանգի մէջ կը գտնուին:

Թող մեզ միտնալու թիւն լինի այն խորհուրդը թէ պատերազմունք չեն շահուիր միակ ճակատամարտով մը։ Թերեւս եղած են ազգային պատերազմներ որոց բազմը վճռուած է մէկ ճակատամարտով, սակայն ոչ ոք իւր ներքին բարոյական պատերազմին մէջ յաղթող հանդիսացած է միակ ճակատամարտով մը։ Այն բոլոր բարի անձինք որոց վրայ դեռահասք ակնածանօք կը նային՝ կրկին եւ կրկին ինկած են, եւ նոքա դեռ չեն համարիր թէ իրենց յաղթութիւնը կատարեալ է։ Սակայն եւ այնպէս յարատեւութեամբ կոռելով յաղթած են իրենց հին յոռի սովորութեանց եւ փորձութեանց ոմանց։ Ամերիկայի քաղաքային պատերազմին մէջ Հարաւայինը շատ յաղթութիւններ շահեցան, սակայն ի վերջոյ Հիւսիսայինը բոլորովին յաղթող հանդիսացան։ Մի յուսահատիք խորհելով թէ պարտութիւններ կրած էք, բարի որոշումներ կոտրած եւ կրկին ու կրկին մեղաց մէջ ինկած էք։ Այսպիսի անկումներ ցաւալի են, սակայն պատերազմը վերջացած չէ — եթէ անձնատուր չլինիք — եւ դեռ կրնաք ոտնակոխ ընել զՍատանան։ Կարելի է ձեզ համար ի վերջոյ «ալ աւելի յաղթող» լինել։

Սակայն Պողոս առաքելոյն յիշեալ բառերէն ետքը ըստեալ խօսքն եւս պարտիմք յիշել։ Յաղթող պիտի լինինք «անով որ մեզ սիրեց»։ Թերեւս յաղթուած էք վասն զի աղօթելու պարտականութեան մէջ թերացած էք։ Գիտենք թէ ի վերջոյ պիտի յաջողիք եթէ զգուշաւորութեան եւ ջանից վրայ աւելցունէք ջերմեանդ եւ անդադար աղօթք։ Փոյթ չէ թէ որչափ տկար կամ քանի անգամ ինկած էք։ Ամենակարող Օգնական մը կրնայ զձեզ յաղթութեան առաջնորդել։ Ուստի վերստին ջանք ըրէք, եւ Նոր Տարին սկսեցէք նոր քաջութեամբ եւ նոր հաւատքով։

Նոյն բանը կ'ըսենք այն անձանց որք ուղիղ լուծում մը տուած են վերելիչեալ մեծ խնդրոյն եւ կը զգան թէ անկեղծութեամբ կը ծառայեն Սատուծոյ, եւ սակայն ինչ ինչ ունակութեանց դերի եղած կը գտնեն իրենց անձը։ Կը զգան նոքա թէ իրենց կեանքերն աւելի դոնացուցիչ եւ աւելի օգտակար պիտի լինեն եթէ այս ունակութիւնը նուաճուէին, սակայն յոյժ զօրաւոր կը գտնեն զայնա եւ հակամէտ են պատերազմէն ետ քաշուիլ։ Մի ընէք այդպէս, քրիստոնեայ բարեկամք։ Գոհ մի լինիք մինչեւ որ կատարեալ նկարագիր մը չունենաք։ Գոհ մի լինիք մինչեւ որ կարող չլինիք կատարեալ ծառայութիւն մատուցանել ձեր Վարդապետին։ Անդրիազոր մը երբ արձան մը չիւնէ, կրնայ խորհիլ թէ իւր գործը թերութիւններ ունի, սակայն եւ այնպէս կ'ըսէ, «Լաւագոյն գործ մը պիտի արտադրեմ յաջորդ անգամ»։ Մեզ համար չկայ «յաջորդ անգամ»։ Միայն մէկ անգամ կ'անցնինք այս աշխարհէն։ Միայն մէկ կեանքի արձանագրութիւն պիտի ներկայացուի մեզ վերջին օրը, եւ պիտի չկրնանք փոխել այդ արձանագրութիւնը։ Գոհ չլինինք խորհելով թէ վերջին օրը Տէրը սա արձանագրութիւնը պիտի կարգայ մեզ համար։ «Իմ այս ծառաս կրկին եւ կրկին ջանաց յաղթել այս եւ այն յոռի ունակութեանց, բայց ի վերջոյ սա եղբակացութեան եկաւ թէ այդ ունակութիւնք իմէ աւելի զօրաւոր էին, եւ ուստի թողուց պատերազմը»։

Ոչ, դեռ կրնանք յաղթել։ Որչափ անգամ

եւ պարտութիւն կրած լինինք, վերստին ջանաք։

ՏՐ. ՔԻԼԵՅԻ ԴԱՐՄԱՆ ԱՐԲԵՅՈՒԹԵԱՆ

Տր. Լէզլի Քիլէյ, որոյ համբաւը արագ կը ծաւալի յԱմերիկա, արբեցութեամբ եւ փրփրի ունակութեամբ անտաքեալ ինն հազար հիւանդներ դարմանած է, եւ այժմ երեք հարիւրէ մինչեւ չորս հարիւր այսպիսի հիւանդներ իւր խնամոց ներքեւ կը գտնուին իւր հիւանդանոցին մէջ ի Տուայթ, յիլէնոյի նա անցաւ յԵւրոպա իւր դարմանման եղանակը ներմուծել Ատլանտեանին այս կողմը։

Ըստ Տր. Քիլէյի, ալքոհոլ գործածելու ունակութեան արդիւնքն է հիւանդութիւն, ախտ։ Ալքոհոլն է թոյն։ Բնութիւնը կը մաքրուի ընդդէմ այդ թոյնին ազդեցութեանց, եւ հետեւանքն է անկարգութիւն ախտ։ Այս ախտը կը զետեղուի ջրային կեղրոններուն մէջ, ուղեղին մէջ, գեղձերուն (պէշ) մէջ եւ ողնայարի սեան մէջ։ Եթէ ջրային խցիկը աւրուած չեն, այսպիսի յառաջ կու գայ, Նոր խցիկը կը ցուցնեն այլայլութիւն մը ալքոհոլէ նոր ազդեցութիւն կրող մասանց համեմատ։ Զղային հիւսկէնք կամ խցիկը յարմարած լինելով ալքոհոլին ազդեցութեանց, այդ գրգռիչ հեղանիւթը կ'ըլլայ ֆիզիքական անհրաժեշտ հարկ մը, կերակուր մը, թերեւս ոչ թէ բացարձակապէս, բայց ինչ սկզբամբ որ բուսական ուտեստն անհրաժեշտ է բուսակեր կենդանւոյն, կամ միսը՝ մսակերին։ Ուստի ոգելից ըմպելեաց ախորժակը կ'ըլլայ նման ուրիշ որ եւ իցէ ախորժակի։ Այն է կաղմութեան պահանջը լցունելու համար ջրային կեղրոնաց պէտքը։ Եթէ չմատակարարուի այս պէտքը, յառաջ կու գայ մեծ նեղութիւն։ Արբեցողին տառապանքն է այն։

Բայց դանք դարմանին։ Սա ի հարկէ պիտի ընդհարի ախտին։ Ախտն է ջրային հիւսկէններու խտորումն բնական վիճակէ մը։ Ախտն անհետ ընելու համար հիւսկէնք պարտին վերստին ստանալ իրենց բնական վիճակը։ Հիւսկէնք իրենց բնական վիճակը վերստին կը ստանան այնպէս՝ ինչպէս կը պատահի ախտից ուրիշ պարագայից մէջ, գործածելով անդեղեայ (ֆալսէֆէր)։ Իսկ այս անդեղեան է ոսկւոյ երկքլորուտը (bichloride of gold)։ Բնաքինան (quinine) է մամաւոր դարման ջերմանց, սնդիկը՝ զաղիական ախտին, իսկ ոսկւոյ երկքլորուտը՝ ալքոհոլական ախտին։ Ոսկւոյ երկքլորուտը կը չէղքեցունէ ալքոհոլական թոյնը, կ'ուղղէ խտորումը, կ'առողջացունէ ջրային հիւսկէնները։ Անդեղեան կը ներմուծուի կաղմութեան մէջ թէ՛ ներարկութեամբ՝ թէ՛ իրեն ներսէն գործածուելու դեղ ընդունելու սովորական եղանակաւ։ Օրը չորս անգամ դարման կ'ընդունին երեք հարիւր կամ աւելի հիւանդք, որք իրենց ձախ բաղուկները մերկացուցած կը ներկայանան բժշկին որ ճարտարութեամբ եւ արագ կը կատարէ ներարկման գործողութիւնը։ Հիւանդք զօրացուցիչ դեղը կ'ընդունին իրենց սենեակներուն մէջ որոշեալ ժամանակներ։ Ոգելից ըմպելին չէ արգելուած անոնց, եւ երբեք չկայ ոչ լրտեսութիւն եւ ոչ սեղմումներ, բայց իւրաքանչիւր հիւանդէ կը պահանջուի կառավարել ինքզինքը։ Անվայել բաներ ընելու հակամիտութիւն ցուցնող մարդիկ կ'արտաքսուին։ Տր. Քիլէյ իւր ժամանակին մեծ մասը կ'անցունէ ի Տուայթ, եւ շատ նա-

խանձաւոր է նորա բարի համբաւ եւ բարձր յարգանք վայելելուն։

Դարմանա է յոյժ աղքոյ, եւ քանի մը աւուր մէջ անտաքեալ կը գտնէ որ ոգելից ըմպելի գործածելու ախորժակը կ'երթայ իրմէ։ Չմնար այն սոսկալի ծարաւ որ կը տանջէր զնա անցելոյն մէջ։ Յոյսը վերստին կը դոյնայ, կեանքը իւր արշալոյսին կը դառնայ, դարձեալ յերեւան կ'ելլէ բան մը որոյ համար պէտք է ապրիլ։ Եթէ վշտակիր դիմօք կին մը ամուսին ունի կարմրած, բորբոքած, ջրոտած աչքով եւ դողդոջն անդամովք այր մը, կը սկսի ժպտիլ եւ յուսոյ եւ բերկրութեան նոր լոյս մը կը ծագի նորա սրտին մէջ։ Տարակուսական է թէ արգեօք կը գտնուի ուրիշ տեղ մը բոլոր Ամերիկայի մէջ բաց ի իլէնոյի սոյն ամայի դիւղէն ուր այսքան անձինք կը թողուն նուառ թշուառութեան ուղին եւ դարձեալ կը մտնեն անսահման յուսոյ ճանապարհը։ Բուժումը տեղի կ'ունենայ սովորաբար իբր երեք շաբաթէն, եթէ խմելու ունակութիւնը վերստին ետ դառնայ, պատճառը ունակութեան նախապէս խոր արմատացած լինելն է։ Տր. Քիլէյ կը պնդէ թէ իւր դարմանումը դարձեալ ետ կը բերէ զախտացեալն հոն ուր գտած էր զնա առաջին դաւաթը։ Եթէ ախտացեալը կ'ուղէ երկրորդ անգամ լինել արբեցող մը, կրնայ համար իւր նպատակին այնպիսի դիւրութեամբ եւ յիմարութեամբ ինչպէս առաջին անգամ, բայց ոչ աւելի դիւրութեամբ։ Եւ ստուգիլ, վկայութիւնն այն բազմաթիւ անձանց որք դարմանուած են ախտաբանութեան այս նոր գտնին ձեռամբ՝ անհերքելի ապացոյց է նորա ճարտարութեան։

Եթէ Տր. Քիլէյի դարմանն իւր ըսածին պէս է, ինքն իրաւունք ունի ըսել զոր ինչ ըսած է։ «Ես գտած եմ բան մը որով աշխարհ կը կարօտի, որով անհրաժեշտապէս պէտք ունի ապերջանիկ էակաց մեծ եւ միշտ ստուարացող դաս մը, բան մը՝ որ ի բաց կը սրբէ վշտաց արտասուքը, որ վերստին կը շնորհէ երջանկութիւն կործանեալ տանց, մարդկութիւն՝ կորուսեալ մարդկանց, եւ որ օրհնութիւն է մարդկութեան»։ «Նա է մին աշխարհի մեծագոյն բարեբարաց»։ Ըսաւ Մր. Ուիլսոն, արբեցութեան հրաժարող անձ մը, որ կ'ուղեւորէր յԵւրոպա։ Մր. Ուիլսոն քսանուերկու տարի դանձապետ էր Նիւ Եորքի Սքոթ լրագրին, բայց կորոյս իւր պաշտօնը արբեցութեանը պատճառաւ։ «Ես գնացի ի Տուայթ», կը շարունակէ նա, «անցեալ աղբիւրն, խմելի ճանապարհին վրայ եւ հասայ հոն դարմանման փորձն ընելու յարմար վիճակի մէջ։ Փորձած էի այնքան բաներ որ քիչ հաւատք կ'ընծայէի ասով բուժուելու։ Բայց չորս աւուր մէջ զնայ խմելու ախորժակս, եւ չդարձաւ ետ։ Չունիմ այժմ երբեք ախորժակ խմելու, եւ կը զգամ թէ դերձ եմ այդ ունակութեան։ Մարդիկ հոն կու գան երկրին այն կողմերէն եւ գրեթէ առանց բացառութեան ամէնքն ալ կը բուժուին։ Առաջ երբեք տեսած չէի այսքան երջանկութիւն»։

ՍՆԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Մնապաշտութիւնը, նման նախապաշարմանց, խոչընդոտն է տրամաբանութեան, եւ բանականութեան ներկայացեալ եւ ոչ մի ձեռնարկութիւն ունի որ եւ իցէ ազդեցութիւն նորա զօրութեան կամ իշխանութեան վրայ։ Ընդէ՞ր տասներեքն համարուի դժբաղդ

Թիւ 1. Ի՞նչ կապակցութիւն կրնայ ունենալ տասներեք անձանց սեղանակցութիւնը յաջորդ տարւոյն մէջ անոնց միոյն մահուան հետ: Եթէ տասներեք անձինք ճաշին միասին, ստուգիւ աւելի հաւանականութիւն կը կենար թէ տասներեք ամսոց միջոցին մեռնէր անոնցմէ մին՝ քան երբ սեղանակիցք լինէին մէկ պահաս. եւ սակայն այսպէս չմտածելի առ հասարակ: Շատ տանտիրէնայք կան յԱմերիկա որ չեն կամիր տասներեք հոգի նստեցունել իրենց սեղանը առանց զփկամակութեան, եւ բազումք չեն կամիր սեղան նստիլ եթէ բազմականաց թիւը պիտի լինի տասներեք:

Կը յիշուի ընտանիք մը որ երբ հացկերոյթ կ'ընէր, իւր սեղանին երկու կողմերը կը նստեցունէր վեց վեց հոգի, եւ մէկ մէկ հոգի՝ ծայրերը: Շաբաթն անգամ մը կու տար ճաշ մը որում կը հրաւիրուէին տասներեք հիւրեր: Կիւրճնկալը եւ նորա կինը կը նստէին միւս նստարանները: Եթէ հրաւիրելոց մին կարող չըլլար սեղանին ներկայ գտնուիլ, ուրիշ անձ մը կը փոխուէր եւ կը փոխանակուէր: Բայց եթէ չգտնուէր, պարտաւ նստարանը կը գրաւէր նոյն ընտանեաց հետ ապրող մանկամարդ կին մը, զուարթաբարոյ աղքատ ազգական մը, որ տան մէջ կը պահուէր ոչ ուրիշ նպատակաւ, բայց եթէ՝ որպէս զի հրաւիրեալ հիւրի մը տեղ փոխանակէր իրեւ սեղանակից: Կազմակերպուեցան երեքմէ «Տասներեքներու Ակումբը», յիշեալ թիւը իւր այդ յոռի համբաւէն ազատելու համար, բայց բոլորովին անյաջող եղան եւ վրիպեցան իրենց նպատակէն: Չենք կարող գտնել այնպիսիք որ առ ոչինչ գրելով այս հասարակ մտապաշտութիւնը, կարճակեաց կղան: Բայց մարդիկ չեն կրնար ապահով կացուցանել զիրենք ընդդէմ մահու, մինչեւ իսկ անսովոր քաջութիւն ցուցնելով, եւ անշուշտ «Տասներեքներու ակումբը» մեռան կանուխ կամ ուշ, վասն զի մահկանացու էին ուրիշ բոլոր մարդոց նման:

Բազում սնապաշտութիւնք կան կապակցեալ լուսնի եւ անոր երեւոյթներուն հետ: Գրեթէ համաշխարհական հաւատք կ'ընծայուի լուսնի փոփոխութեանց՝ օդոյն եւ զանազան վրայ ներգործութեան, թէպէտ զիտնոց ամենէն համաբաւորք միաբան են Տր. Իքլ եւ հռչակաւոր Տր. Լարտ: Նըրի հետ թէ աչքի զարնող թեթեւագոյն կապակցութիւն մը անգամ չկայ լուսնի փոփոխութեանց եւ եղանակայ փոփոխութեանց մէջտեղ: Թերեւս ոչ ոք կը գտնուի Միացեալ Նահանգաց մէջ որ, եթէ իւր ընտրութենէն կախեալ լինէր խնդիրը, աւելի պիտի չընտրէր նոր լուսնը դառաջին տեսնել իւր աջ կողմը, մինչ մեծ բազմութիւն մը չարագուշակ դէպք կը համարին իրենց համար եթէ զիպուածաւ տեսնեն բաւակ մահիկին առաջին երեւումը իրենց ձախ կողմը: Ուրեթ աւելի զփաղդ օր մը լինելու մասին բազմաց համոզումը աշխարհիս գործոց կարգադրութեան վրայ մեծ ներգործութիւն ունի բազում պարագայից մէջ: Այնպիսիք որ պատրաստ են հաստատելու թէ իրենք որ եւ իցէ հաւատք մը չունին այդ բանին, շատ հոգածու են եւ զգուշաւոր իրենց նոր ձեռնարկութիւն մը սկսելու կամ հացկերոյթի մը եւ կամ հարսանեաց հանդէսի մը ժամանակը որոշելու մէջ, զի մի գուցէ հանրային այս ծուռ հաւատքին հակառակ ըրած լինին:

Բանի մը տարի՝ առաջ նաւերու տէր

Անգղիացի մը տեսնելով որ իւր նաւերէն եւ ոչ մին ճամբայ կրնար ելլել ի սլաոմասոս նաւաստեաց յիշեալ սնապաշտական դադարին, որոշեց դարմանել այդ յիմարութիւնը եթէ հնար էր: Այս նպատակաւ նաւու մը շինութիւնն սկսաւ ուրեթ օր, եւ անոր շինութեան վերաբերեալ ամէն պայմանագրութիւնները կնքեց ուրեթ օր, եւ յետ շինութեան ի ծով իջուց նաւը զփաղդ համարուած այդ ուրեթ աւելի մէջ: Նաւուն անունը դրաւ Ուրեթ, եւ Ուրեթ անուամբ հինաւուրց նաւագետ մը գտնելով նաւուն հրամանատար կարգեց զնա անոր առաջին ճանապարհորդութեան համար: Նաւը բեռնաւորեց Արեւելեան Հնդկաստանի մէկ նաւահանգիստն երթալու համար, եւ նաւադներ գտնելու մասին մեծ դժուարութիւններ կրիլէ ետքը նաւը ճամբայ հանեց ուրեթ օր մը: Այնուհետեւ այլ եւս երբեք ոչ խօսուեցաւ եւ ոչ լսուեցաւ անոր վրայ: Կը կարծուի թէ երբ առաջին փոփոխութիւն հանդիպեցաւ նաւը, նաւադք, արդէն կարի սնապաշտ, սոսկալով զիմեցին նաւակները, թողնով տարաբաղդ նաւը ծովամոյն լինել ուկիանոսին մէջտեղը եւ իրենք եւս անձնատուր եւ զան նմանօրինակ կորստեան: Զարմանալի է որ այսպիսի դէպք մը արդէն գոյ եղող նախապաշարում մը աւելի եւս կը խորացունէ եւ կը ապաւորէ բազմաց մտքերուն մէջ որք արդէն զգայուն են, եւ կապակցութիւն կը հաստատէ երկու զիպուածոց մէջտեղ, թէպէտ նոցա կարելի չէ ունենալ յարաբերութիւն իրարու հետ:

Կ'ըսուի թէ երկու տարի առաջ հարբուխէ (catarrh) տառապող կին մը գնաց Մէնհէթընի Աչաց եւ Ականչաց Դարմանատունը իւր ախտին համար: Տր. Զոնսըն, որ այդ ժամանակ կը գտնուէր հոն, դարմանեց ախտացեալը եւ ինք երկու օր յետոյ մեռաւ յանկարծ: Կինը բժշկուեցաւ այդ դարմանմամբ, բայց վեց ամիս յետոյ, երբ ախտը վերադարձ ըրաւ, նա դարձեալ զիմեց դարմանատունը: Տր. Փոնտ, որ նոյն դարմանատան յայնժամու բժիշկն էր, նայեցաւ հիւանդը, եւ երկու օր յետոյ մեռաւ սրտի հիւանդութենէ, ինչպէս կ'ըսէ արձանագրութիւնը: Ժամանակ մը յետոյ դարձեալ զիմեց կինը դարմանուելու համար, եւ Տր. Տէյլիտ Ֆիլիքս դեղագիր գրեց անոր համար: Նոյն օր ճաշեց բարեկամի մը հետ, գնաց տուն քիչ մը տկարութիւն զգալով, եւ յաջորդ օրը մեռած գտնուեցաւ անկողնոյն մէջ: Ասոր վրայ այս պատմութիւնը տարածուեցաւ ժողովրդեան մէջ, եւ եղկելի կինը անուանեցաւ «Վտանգաւոր Հիւանդ» եւ նորա դարմանումը վտանգաւոր համարուեցաւ որ եւ իցէ բժշկի: Եւ սակայն հասարակ իմացականութեան տէր եւ ոչ մի անձ պիտի տեսնէ որ եւ իցէ շատ նշանաւոր բան յիշեալ զուգադիպութեան մէջ:

Ի՞նչ ԿԸ ՊԱՐՏԻՆՔ ԱՆԱՍՆՈՑ

Անոնք որ կարգացած են Ռուպէնսոն Գրեւդոնի պատմութիւնը, այն արկածախնդիր անձին՝ որ նաւաբեկութեամբ ինկաւ անմարդաբնակ կղզի մը, զիտեն թէ նա ինչպէս շուտով իրեն ընկերակից ըրաւ այդ կղզւոյն զանազան անասունները եւ անոնց ընկերութեան չնորհիւ կարող եղաւ ապրիլ մինչեւ որ ազատուեցաւ: Եթէ մեղմէ մին եւս նաւաբեկութեան պատահելով ինչայ ամայի կղզի մը ուր չկայ ո եւ է անասուն, չկայ ձի որ նո-

րա կառքը քաշէ, չկայ եղ որ նորա համար աշխատի, չկայ կով կամ այծ որ կաթ տայ, ոչխար՝ որ բուրդ տայ, չկայ հաւ որ հաւկիթ տայ, շուն՝ որ նմա ընկերանայ եւ զիշերուան մէջ պահպանէ զնա, չկայ կատու որ վառարանին քով պառկի, չկան թռչուններ որ երգեն իրենց երգերը, ուր չկայ ո եւ է կենդանի արարած որ ընկերակցի նմա, ուր զիշեր կամ ցերեկ ատեն չլսուիր ո եւ է կենդանւոյ ձայն, եւ ամէն տեղ առանձնութիւն եւ լռութիւն կը տիրէ, ուր չկայ ուրիշ ուտելիք բաց այն արմատներէն որ հողէն կրնան հանուիլ եւ չկայ ուրիշ հագնելիք բաց այն կեղեւներէն որ կրնան ծառերէն հանուիլ, յայնժամ նա պիտի դիտնայ թէ ո՞րչափ բան կը պարտինք այս արարածոց զորս Աստուած իւր ողորմութեամբ ստեղծած է մեր օգտին համար: Եւ եթէ ազատուէնք այդպիսի առանձին կեանքէ մը, մինչեւ վերջը ո՞րչափ երախտագէտ պիտի լինէինք Աստուծոյ որ մեզ տուած է անասունները, եւ ո՞րչափ երախտագէտ պիտի լինէինք սոցա որ մեզ կը ծառայեն օգտակարապէս: Անոնք որ ուսումնասիրութեան առարկայ ըրած են այս նիւթը՝ կ'ըսեն որ եթէ միայն թռչունք բոլորովին ջնջուէին, պիտի չկրնայինք ապրիլ աշխարհի վրայ, վասն զի այն միջտեղ զորս թռչունք կ'ուտեն՝ պիտի ջնջէին բոլոր սական կեանքը եւ բոլոր մարդիկ պիտի կորնչէին:

ԹՂԹԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

«ԵՏԵԻՒ ԵԿՈՒՐ» (Մատ. Թ. 9)

(Ըստ Եղանակի «Վերջին Կրօն» երգին)

1. Այո, Փրկիչն ինձ ալ կանչէ,
Ետեւէս եկուր ապահ.
Ամէն օր իր մեղմ ձայն կ'ըսէ,
Ետեւէս եկուր անահ.
Կենաց համար բացի շաւիղ,
Կ'առաջնորդեմ յերկրիս բաւիղ,
Քեզ ալ տանիմ յերկինս ուղիղ,
Ետեւէս եկուր վրստահ.
2. Գիտեմ սըրտիդ անձուկ վըշտանք,
Ետեւէս եկուր ապահ.
Գիտեմ քո կեանք, ամէն վըտանդ,
Ետեւէս եկուր անահ.
Քու տեղ դըրի կեանքն իմ համակ,
Քու տեղ արքի մահու բաժակ,
Քու տեղ ունի սիրտն իմ պապակ,
Ետեւէս եկուր վրստահ.
3. Թէեւ մեղքերդ են շատ ու վատ,
Ետեւէս եկուր ապահ.
Քեզ ալ պիտի ընեմ ազատ,
Ետեւէս եկուր անահ.
Պարտուց բեռի տակն ես անկեալ,
Յոյժ վատապեալ կարի տըկալ,
Միտք յուսահատ եւ սիրտ անկալ,
Ետեւէս եկուր վրստահ.
4. Արդ ալ հոգիս ձգեմ Անոր,
Հետեւիմ Փրկչիս ապահ.
Կը վերցունէ զանձն իմ անդօր,
Հետեւիմ Փրկչիս անահ.
Ամէն պարտքերս կը վըճարէ,
Ամէն վերքերս պիտի բուժէ,
Իր այս հրաւերն ինձ կը բաւէ,
Հետեւիմ Փրկչիս վրստահ.
5. Սէր իմ եւ Տէր, օղնէ միշտ որ
Հետեւիմ Քեզ յոյժ ապահ.
Հետքէդ երբեք չերթամ խոտոր,
Հետեւիմ Քեզ յոյժ անահ.

Ետ չդառնամ, չերթամ մէկդի,
Ոչ ալ մընամ քայլ մը հեռի,
Սիրտն իմ կապուած Բու սուրբ կամքի,
Հեռեւիմ Բեզ յոյժ վըստահ:
Զմիւռնիա * * *

ՏԱՍՆԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍՏ.
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
1881—1891

(Հետագայ տեղեկագիրը, զոր Կ. պոլսոյ
Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութեան նախորդ
Գործ. Ժողովոյ ատենապետ Հայրապետ Էփ.
Ճէլալեան ընթերցած է Ընկերակցութեան
ընդհանուր աղօթից ժողովոյ մէջ, գումար-
եալ ի 10/22 նոյ. 1891, կը հրատարակենք
ի խնդրոյ նոյն Ընկերակցութեան ներկայ
Գործ. Ժողովոյն):

Տեարք եւ Տիրուհիք,
Կ. պոլսոյ Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցու-
թեան տասնամեայ տեղեկագիրն ձեզ մա-
տուցանել յանձն առնելով կը զգամ թէ բաւա-
կան դժուար կացութեան մէջ եմ: Ունեկ-
դիրներէս մի կարեւոր մասին աւանշ-
ներն վարժ են լսել շողջողուն արարքներն
համանման ընկերակցութեանց յեւրոպա եւ
յԱմերիկա: Երիտասարդութիւնն յոյժ կա-
րեւոր ոյժ մ'է այն երկրաց մէջ: Անոնց
մէն մի արարք ուշի ուշով կը դիտուի եւ
ի հարկին փայլուն տեղեկագրովք կը ներ-
կայացուի հասարակութեան, որ գիտէ քա-
ջալերել իւր սերնդեան ծաղիկներն: Ներ-
կայ դարուն սկիզբներն Անգլիոյ մէջ գնա-
հատուելով երիտասարդութիւնն իբրեւ ըն-
կերական ոյժ մը, ուղղուեցաւ միացնել ա-
նոր անդամներն բարոյական եւ աւետարա-
նական սկզբամբք եւ կիրառել այն զօրու-
թիւնն յօգուտ համայն երիտասարդութեան:
Ահա այս գերազնի գաղափարին գործա-
դրութեան առաջնորդ հանդիսացաւ Ճորձ
Ուիլիամս անուն մարգասէր մը, որ այս տարի
յԱմսթէրտամ գումարեալ Երիտ. Քրիստ.
Ընկերակցութեանց համաժողովոյն մէջ ի-
րաւամբ ընդունեց համայն ժողովականաց
սէրն ու համակրանք: Երիտասարդութիւնն
կը նմանի երեքտրականութեան: Անոր շար-
ժումներն են արագ եւ կորովալիր: Ընկե-
րակցութեանց կազմութեան այս անդլիա-
կան սկզբնաւորութիւն իբր լուսաշաւիղ
ճառագայթ մը արագաբար լուսաւորեց ու-
րիշ երկիրներու երիտասարդութիւնն եւս,
եւ թեւադրեց անոնց ընկերակցութիւններ
կազմակերպելու գաղափարն: Ահա այս մի-
ջոցաւ բովանդակ քրիստոնեայ աշխարհն
լուրջ ուշադրութեան առարկայ ըրաւ երի-
տասարդութիւնը, եւ զգաց թէ բան մը ը-
նելու է այն աղնիւ տարրին վերանորոգու-
թեան համար: Հեռզհեռէ կազմուեցան
ընկերակցութիւնք, որոց անդամոց թիւն
այսօր կը հասնի 400,000ի: Կրնանք ըսել
թէ համօրէն Աւետ. քրիստոնեայ աշխարհի
երիտասարդք այսօր միացեալ են ընդ միմ-
եանս եղբայրական կապերով: Անոնք նախ
կը ջանան իւրեանց չըջանին մէջ գոնուող
երիտասարդներն յինքեանս ձգել եւ ապա
զարդացնել բարոյապէս, մտաւորապէս եւ
ֆիզիքապէս: Վերջապէս, կը գործածեն ա-
մէն միջոցներ որք կը նպաստեն երիտա-
սարդաց վերածնութեան, յիշեալ երբեակ
պայմաններով, եւ առ այս միջոցք չեն
պակսիր իրենց:

Արդ, Կ. պոլսոյ Երիտ. Քրիստ. Ընկերակ-
ցութիւնն ի կշիռ չկրնար դրուիլ սոյն քոյր
ընկերակցութեանց հետ, զի գոլով յոյժ հա-
մեստ պարագայից մէջ իրեն կը պակսին ա-

նոնց միջոցք, հետեւապէս եւ անոնց յաջո-
ղութիւնք: Ծագումն համեստ եւ անշուք,
եւ ինչ ինչ պարագայից բերամբ գործո-
ղութեան ասպարէզն յոյժ սահմանափակ
լինելով, ձեզ փայլուն յաջողութեանց դրա-
ւիչ նկարագրութեամբք լի շողջողուն տե-
ղեկագիր մը մատուցանելու յաւակնութիւնը
չունի: Սակայն «Իմաստութիւն է գոհ լի-
նել տուեալ պարագայներէն» լ'ըսեն, եւ այս
առաւել քան երբեք ճշմարիտ է Ընկերակ-
ցութեանս համար:

Ընկերակցութիւնս կազմուած է յամի
Տեառն 1881, հոկտ. ամսոյն մէջ, եւ մեզ
հաղորդուած տեղեկութեան համեմատ, նա-
խաձեռնութեամբ Պատ. Աւետիս Ասատուր-
եանի եւ մի քանի երիտասարդաց, որոց
երկուքն միայն, այն է Պ. Գրիգոր Էնֆիլէճ-
եան եւ Պ. Ստեփան Գալուստեան, այժմ
գործօն մասնակցութիւն ունին այնմ: Բա-
ղաքիս ծանօթ մասնաւոր հանգամանաց
բերամբ անդամոց թիւն մերթ բարձրացած
է եւ մերթ նուազած: Ներկայ թիւն է 40:
Ընկերակցութեանս, ինչպէս նաեւ Կ. պոլ-
սոյ Աւետ. եկեղեցեաց, անդամոց մեծ մասն
գաւառացի են: Բանի որ խօսքն անդա-
մակցութեան վրայ է, ցաւ ի սիրտ կ'ար-
ձանագրենք թէ Ընկերակցութիւնս ընդիկ
պոլսեցի Աւետարանական երիտասարդու-
թիւնէն ըստ բաւականին քաջալերութիւն
գտած է: «Կ. պոլսոյ Երիտ. Քրիստ. Ընկե-
րակցութիւն» կ'անուանի եւ սակայն իրա-
պէս գաւառացի տարրն կը կազմէ անոր
կենսական ոյժն: Յոյժ ուրախ պիտի լինէ-
ինք, եթէ իւրաքանչիւր աւետարանական
ծնող իրեն նուիրական պարտականութիւն
մը համարէր քաջալերել իւր զաւակն օգտիլ
սոյն քրիստոնէական հաստատութիւնն:

Ընկերակցութեանս, որ Ազգապետարանի
հսկողութեան ներքեւ կը գտնուի, հասութի
աղբերք են անդամոց բաժնեկիներն, դան-
ձանակն, մասնաւորաց նուէրք, պատահա-
կան հանգանակութիւնք, ատենախօսու-
թիւնք եւ ընկերական հանդէսք: Սակայն
ինչ ինչ պատճառներով հասութի վերջին
աղբերք, գէթ առ այժմ, ցամքած են մեզ
համար: Հետեւապէս, կրնաք մակարելել
թէ, ներկայ պարագայից մէջ հասոյթն յոյժ
նուազած է:

Սակայն Ընկերակցութիւնս կը կարծէ թէ
ըրած է ինչ որ կրնար՝ յիրադրածումն իւր
առաջադրեալ նպատակին, սպասելով որ
նախախնամութիւնն իւր առջեւ բանայ ա-
ռաւել ընդարձակ ասպարէզ գործողութեան:
Դրած է հիմնաքարն այն հոյակապ տա-
ճարին, յորում յապագային պիտի համա-
խմբին երիտասարդութեան ընտիր ընտիր
անդամներն գործելու ի փառս մեր ամէնօրն-
եալ Փրկչին: Հաստատուած է բաւական կա-
նոնաւոր եւ հրահանգիչ յարաբերութիւն
մը երիտասարդաց ընդ մէջ, որք ամէն Տէ-
րունական օր կը համախմբին եւ կը նպաս-
տեն միմեանց շինութեան: Մինչ ցայսօր
1/4 պատանեաց դաստիարակութեան ծախքն
հոգացած է, որոց չորսն Պարտիզակի Բ.
վարժարանին, երեքն Իւսկիւլտարի, մէկն
Սամաթիոյ եւ վեցն Պայալը Հառուի եւ
Կէտիք Փաշայի նախակրթարանաց մէջ ու-
սած են: Այժմ իւր պաշտպանութեան ներ-
քեւ ունի չորս ուսանողներ, մին ի Պար-
տիզակ, երկուքն յիւսկիւլտար եւ միւսն ի
Սամաթիա: Մասնաւոր խնդրանք՝ եկե-
ղեցեաց եւ կարօտ անձանց 90 կտոր Սուրբ
Գիրք, Սուրբ Գրոց մասեր եւ կիրականօր-
եայ դասագիրքեր բաշխած է ձրիապէս:

Սամաթիոյ ժողովարանին նուիրած է փա-
ռակազմ Աստուածաշունչ մը 27 պանդուխտ
հիւանդաց օգնութիւն ըրած է: Պատ. Գա-
յիոս Բէմալեանի խնդրանք Ընկերակցու-
թեանս անդամներէն երկու, երբեմն մէկ,
հոգի վեց ամիս ամէն կիրակի օր խապիւղ
երթալով կիրակնօրեայ դպրոցին մէջ դա-
սախօսած են, եւ ճամբու ծախքն Ընկե-
րակցութեան հոգացուած է: Ի Կ. պոլսոյ
այցելութեան միջոցին Պատ. Տր. Սոմըլլի
Ընկերակցութեանս կողմանէ երկիցս քա-
րողելու հրաւիրուելով ծախքն հայթայ-
թուած է: Նոյնպէս Աւետարանիչ Մր. Յրէ-
տէրիք Յրանսիս Ընկերակցութեանս խնդ-
րանք իւր ուղեւորութիւն տասն օր յե-
տաձգելով մայրաքաղաքիս ութ տարբեր
տեղերը քարոզած է, եւ այն տասն աւուրց
ծախքն Ընկերակցութիւնս հայթայթած է:
Նաեւ չենք կարծեր թէ Արեւմտեան Թուր-
քիոյ Առաքելութեան տարեկան ժողովոյն
եւ Բիւթանական Նահանգային Սինոդին
անդամք մոռցած լինին այն իւր տեսակին
մէջ փառաւոր հացկերոյթն որ կազմակեր-
պուած էր Ընկերակցութեանս ծախիւք:

Ահաւասիկ 1881է մինչ 1891 տարւոյ
հոկտ. ամիսն Ընկերակցութեանս ընդհա-
նուր հաշուեկշիռն:

ՄՈՒՏՔ	
Բաժնեկիներէ	Գահ. 8,095
Ատենախօսութիւններէ եւ հանդէս- ներէ	3,830.50
Նուէրներէ եւ հանդանակութիւն- ներէ	2,560
Գանձանակէն	4,920.75
Համագումար	16,406.25

ԵԼՔ	
Տասնեւչորս երիտասարդաց եւ պա- տանեաց դպրոցական ծախք	Գահ. 6,500
Քսանեւեօթն աղքատաց եւ հիւան- դաց օգնութիւն	2,543
Դիւանական եւ ի խափառելու երթե- ւելութեան ծախք	1,424.25
Զէյթունի հրկիզելոց, Ատանայի սովելոց եւ Բրդաստանի Առա- քելական Գործոյն նպաստ	1,050
Մր. Յրանսիսի եւ 90 կտոր Սուրբ Գրոց բաշխման համար ծախք	805
Գանձապահին քով առ ձեռն դրամ(*)	4,084
Համագումար	16,406.25

Սակայն Ընկերակցութեանս գործողու-
թեանց արդիւնքն եւ երեւումն ներկայեւ
յետոյ չպիտի ուղէինք արձակել այս ընտիր
համախմբութիւն առանց նաեւ մի քանի
խօսք դրուցելու ի մասին դժուարութեանց,
որոց Ընկերակցութիւնս կը հանդիպի իւր
ընթացքին մէջ: Կ'ուղենք ընել զձեզ մեր
դժուարութեանց գիտակից որպէս նաեւ
մեր ուրախութեանց մասնակից:

Առաջին դժուարութիւնն որում կը հան-
դիպի Ընկերակցութիւնս յընթաց իւր գոր-
ծողութեան, է քաղաքին տարապայման մե-
ծութիւնն: Փոքրիկ Աւետ. Ժողովուրդն,
ընդ նմին իւր երիտասարդութիւն, ցրուեալ
է այս մեծ մայրաքաղաքին այլ եւ այլ թա-
ղից մէջ, եւ այս պարագայ յոյժ կը դժուա-
րացնէ Գործ. Ժողովոյս եւ մասնախմբոց
յարաբերութիւնն ընդ երիտասարդս: Դժ-
ուար է մեզ իմանալ թէ ո՞չք կու գան եւ
ո՞չք կ'երթան, եւ անմիջապէս հասնիլ ա-
նոնց ի պահանջել հարկին: Գաւառական

(*) Այս դրամին 5 ոսկին Բերայի մէջ կառուցա-
նելի եկեղեցւոյ շէնքին նուիրել խոստացեալ է:

Արեւմտեան Ափրիկէի բնիկներէն Սա-
մուէլ Քրաուլթըը եպիսկոպոս, որոյ պատ-

կերը դրած ենք 1889 տարւոյ Տաշիւ Աւետիսեանի մէջ, մեռաւ 1891 տարւոյ վերջին օրը: Հանգուցեալը գերութենէ ազատուեցաւ 1822ին, եւ էր յոյժ արժանաւոր քրիստոնեայ մը:

— Լոնտոն քաղաքին մէջ տիրող մէզին հետեւանքներէն մին կը ցուցնէ սա իրողութեամբ թէ անցեալ շաբթու դիւանորութիւն կատարուած է ինն մեռեալ անձանց վրայ որք կը կարծուի թէ մէզին պատճառաւ իրենց ճամբան կորսնցունելով դիւանորութեամբ ինկած էին թէյմզ գետին մէջ:

Անգղիոյ Տոլլը քաղաքին իշխանութիւնք աղաքարութիւններ հանած են որովք կը ծանուցանեն թէ Էնֆլեյցայէ բռնուած անձ մը որ հանրային տեղեր կ'երթայ՝ հինգ անգղոսկւոյ տուգանաց պիտի դատապարտուի:

— Չինական կառավարութեան կողմէ տրուած պաշտօնական տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ կառավարական զօրքերն ապստամբաց հետ սաստիկ կռիւներ ունեցած են որք տեւած են դեկտ. 3էն մինչեւ դեկտ. 7, թէ 2,000 ապստամբ սպաննուած եւ 30 պարագլուխք գլխատուած են: Չինական կառավարութիւնը 100,000 անգղ. ոսկւոյ դրամական հատուցում ըրած է միսիոնարական ընկերութեանց եւ սպանեալ երկու Եւրոպացւոց ընտանեաց: Եւրոպացիներէ միայն այս անձինք զոհ գացած էին չինական խռովութեանց եւ երկուքն եւս Անգղիացի էին: Սաստիկ պատիժներ տրուած են իբր տասն պաշտօնատարաց որք թոյլ գտնուած էին իրենց պարտականութիւնը կատարելու մէջ:

— Հնդկաստանի ազգային Համաժողովը բացուեցաւ երկու շաբթ առաջ ի ներկայութեան 800 պատուիրակաց: Այս մարմին պարզ համախմբում մ'է սոյն պատուիրակաց որք կը խորհրդակցին երկրին կացութեան վրայ, սակայն չունին եւ է վարչական իշխանութիւն: Համաժողովոյ նախագահն ըստ, «Այս պահուս ընդհանուր ժողովրդեան բաղձանքն է հաւատարիմ մնալ բրիտանական գահուն եւ չանջատուիլ բրիտանական ժողովրդէն որում կը պարտի Հնդկաստան իւր վերածնութիւնը:» Սոյն ժողով խնդրած է բրիտանական կառավարութենէն սահմանադրական կառավարութիւն հաստատել ի Հնդկաստան: Համաժողովոյն մէջ նաեւ որոշումներ եղան որովք մնայուն բանակին զօրաց թուոյն զեղչումը եւ կրթական նպատակաց յատկացեալ գումարաց յաւելումը կը խնդրուի:

— Ի Ճափոն՝ սահմանադրական կառավարութեան հաստատման նոր փորձը դժուարութեանց կը բաղխի: Կառավարութիւնը լուծեց կայսերական իւրերգարանը, վասն զի ժողովրդական կոչուած կուսակցութիւնն անխորհրդաբար կ'ընդդիմանար ամէն կառավարական ծրագրոց, ի մասնաւոր չէր ուղեր քուէարկել այն կարեւոր վարկերը որք կը խնդրուէին երկրաշարժէն արկածելոց նպաստներ բաշխելու, աղգային պաշտպանութեան միջոցներն աւելցունելու եւ նոր երկաթուղիներ շինելու համար:

— Ապրիլ 1էն սկսեալ Ալլաս Լորէնի մէջ բոլոր թոշակները պիտի հաշուուին մարքով փոխանակ ֆրանքի, եւ բոլոր վաճառականական հաշուոց մէջ եւս մարք պիտի գործածուի: Այս օրէնքը չպահողին բարձրագոյն պատիժը պիտի լինի 2,000 մարքի տուգանք կամ վեցամսեայ բանտարկութիւն:

— Թայւէ կը ծանուցանէ թէ նոր խստութիւնք ի գործ կը դրուին Ռուսիոյ Հրէից

վրայ: Հարկւորաւոր ընտանիքներ, դիւանորաբար գործաւորներէ բաղկացեալ, արտաքսուած են Մոսքուայէ եւ պարտաւորուած են իրենց նոր բնակատեղիներ փնտել ձմրան այս խիստ եղանակին մէջ: Վիլնայի եւ Վիէֆի նահանգաց մէջ երկար տարիներէ հետէ երկրագործութեամբ զբաղող հրեայ ընտանիքներ կ'արտաքսուին իրենց հողերէն եւ քաղաքները կը զրկուին: Մեծ խստութեամբ կը գործադրուի նաեւ այն օրէնքը որով Հրեայք կը պարտաւորին երկրին սահմանադրութեն առ նուազն 30 վերստ դէպ ի ներս հաստատուիլ: Վերջին քանի մը շաբթուանս միջոցին հազարաւոր Հրեայք զրկուած են իրենց բոլոր ստացուածքներէն:

— Ի Վիէննա տկարամիտ մարդ մը մուրձով հինգ խոշոր գամեր միեց իւր գանկին մէջ եւ ապա հետիոտն դնաց մայրաքաղաքին Կեղերնական Հիւանդանոցը: Բժիշկը յաջողեցան հանել սոյն գամերը, եւ չկարծուի թէ մարդուն կեանքը վտանգի մէջ է: Կ'ըսուի թէ սոյն գամերէն մին մարդուն գանկէն վեց մատնաչափ ներս մխուած էր, եւ բժիշկը չէն կրնար բացատրել թէ ինչպէս այս խենդը կրցած է մահուանէ խուսափիլ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. պոլսոյ նորընտիր իտալական դեսպան Մ. Գոնսթանթին Բէսման մայրաքաղաքս հասաւ անցեալ շաբթ օր, եւ կիրակի օր այցելութիւն տալով Արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշայի՝ իւր վիպադրաց մէկ օրինակը ներկայացուց Նորին Վսեմութեան: Մ. Բէսման ծնած է ի Թրիէսթէ 1822ին, ոսկայն Իտալիա փոխադրելով իւր բնակութիւնը իտալական հպատակ եղած է 1861ին: Նորընտիր դեսպանը 1862էն ի վեր զիւանադիտական պաշտօններ կը վարէ:

— Շքոտրայի նախորդ կուսակալ Պահրի փաշա Վանայ կուսակալ կարգուած է:

— Թաֆլիսէ Վէֆայէ վերջերս հրատարակած է հանգստեան թոշակի բաշխման եղանակին նկատմամբ տրուած ինչ ինչ որոշումներ որք վաւերացած են կայսերական Իւրաքով: Հանգստեան թոշակի արժանաւոր կրնայ լինել այն պաշտօնեան որ իւր քան տարեկան լինելէն հոքը առ նուազն տասնեակնիւ տարի ծառայած է կառավարութեան: Հանգստեան թոշակ չեն կրնար ընդունիլ այն պաշտօնեայք որք զեղծումներ գործած են իրենց պաշտօնին մէջ կամ որք առաւել քան երկու անգամ պաշտօնանկ եղած են: Սոյն թոշակը չեն կրնար ընդունիլ նաեւ անոնք որք իրենց հանգստութեան համար հրաժարած են իրենց պաշտօնէն, կամ որք վաճառականութեամբ կամ ուրիշ շահաւոր գործով մը կը զբաղին: Հանգստեան թոշակի վճարումը կը դադարեցուի երբ սոյն թոշակն ընդունող պաշտօնեան առանց բաւական պատճառի կը մերժէ կառավարութեան կողմէ առաջարկեալ պաշտօն մը: Այն պաշտօնեայք որ 15-20 տարի ծառայած են կառավարութեան՝ իրենց պաշտօնավարութեան վերջին տարւոյն թոշակին մէկ քառորդին չափ հանգստեան թոշակ պիտի ընդունին: Անոնք որ 20-25 տարի պաշտօն վարած են՝ իրենց պաշտօնավարութեան վերջին տարւոյն թոշակին մէկ երրորդին չափ հանգստեան թոշակ պիտի ընդունին, եւ 25 տարիէն աւելի ծառայող պաշտօնեայք իրենց վերջին

անգամ ընդունած թոշակին կէսին չափ հանգստեան թոշակ պիտի ընդունին:

— իմաստգիւղի Գալթեան Որբանոցի հիմնարկութեան քսանեակնեակներն առթիւ նոյն որբանոցի տեսուչ Երանուհի մայրապետ երախտագիտական ուղերձ մը մատուցած էր Վեհ. Սուլթանի որով շնորհակալութիւն կը յայտնէր այն բաղմաթիւ շնորհաց համար զորս որբանոցն ընդունած էր Նորին Վեհափառութենէն: Անցեալ շաբթու Դատական գործոց նախարար Րիզա փաշա պաշտօնագիր մը զրկեց Ամին. իւրէն պատրիարքի որով կը յայտնէր թէ Վեհ. Սուլթանի մատուցեալ ուղերձն արժանացած էր Նորին Վեհափառութեան գոհունակութեան: Այս պաշտօնագիր անցեալ կիրակի օր կարդացուեցաւ որբանոցին մէջ:

— Սըր Ճէյմս Բէտհաուս, որ բրիտանական կառավարութեան կողմէ զանազան պաշտօններ վարած էր ի Կ. պոլս 1834 եւ 1837 թուականներուն մէջտեղ եւ որ ունէ օտարազգիէ աւելի հմուտ կը համարուէր թուրք լեզուին, մեռաւ յԱնգղիա յունի. 2ին: Թուրքերէնէ յԱնգղիերէն ընդարձակ բառարանը, որ վերջերս իւրոյ ընծայուեցաւ Ա. Յ. Պոյաճեան տպարանէն, գլխաւոր ապացոյցն է հանգուցելոյն խորին հմտութեան թուրք լեզուին մէջ, սակայն պէտք է յաւելուի թէ ուրիշ քանի մը թրքագէտներ եւս մասնակցած են Բէտհաուսի սոյն հոյակապ գործը քննելու եւ սրբագրելու աշխատութեանց:

— Դեկտ. 31ին եւ յունի. 1ին Դամասկոսի մէջ վեց անցիւնք բռնուեցան եւ չորս անձինք մեռան հետախտէ, եւ քանի մը մահեր եւս պատահեցան Սիւրիոյ զիւղորէից մէջ: Յունի. 3ին նոյն նահանգին մէջ հետախտէ նոր բռնուող մը չեղաւ, սակայն կանխաւ բռնուածներէն մէկ անձ մեռաւ:

— Բաղձամուտ հայ լեզուաբան Հայր Սեբովբէ Տէրվիշեան յետ կարճատեւ հիւանդութեան մեռաւ անցեալ ուրբաթ օր: Յուդարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ կիրակի օր, եւ հանգուցելոյն մարմինը թաղուեցաւ կաթոլիկ Հայոց գերեզմանատան մէջ ի Շիշլի:

Հայր Տէրվիշեան Վիէննայի Միսիթարեան միաբանութեան կը վերաբերէր, եւ ոչ միայն հմուտ էր բաղում եւրոպական լեզուաց այլ նաեւ իւր մասնաւոր ուսումնասիրութեան նիւթ ըրած էր արեւելեան կարգ մը հին լեզուներ:

— Կը ծանուցուի թէ Հայոց Համբուն յարգարման աշխատութիւնք աւարտած են: Արդէն երկաթեայ ձողեր գետեղուած են մինչեւ յեւսիլի Շէհր, եւ կը յուսացուի թէ մինչեւ յառաջիկայ օգոստոս կառավարութեան պիտի կրնան երթեւեկել ընդ մէջ Հայտար փաշայի եւ Էնկիւրիւի:

— Գահիրէէ կը հեռագրուի թէ Եգիպտոսի իւրեղիլ Թէյֆիզ փաշա Էնֆլեյցայէ բռնուելով մեռած է:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Յունուար 9, 1892

Գոնստանտին	20 10	Բուր. Երկ. Բաժին	66 75
Պարտուց յարգարման թղթադրամ (Թասֆէյէ Ի Տիւլուն Գալմէսի)	22	Թահվիլաթ Ե Օսմ.	77 40
ԴՐԱՄԱՔ. Օսմ. ոսկին 100է			
Մէճիսիյէ	407 36	Ռուսիոյ Բուր.	90
Մէթալիք	97 20	Նաթուէն	87 1
Պէշիք	401 40	Գրեմից	51 40
Աւթըլք	401 40	Անգլ. ոսկի	109 32
Մանէթ թղթադրամ 9 23			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊԱ ՊՅՈՒՆՆԱՆ

Ֆիմանցար Եղորդը, Ամերիկացի Խան